

М. : БЕК, 1993. – С. 172-173.

5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 №322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page4>.

*Денисова Анастасія Олександрівна, аспірантка кафедри
політичних теорій факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*
**ПАРТІЙНИЙ ДИСКУРС ЩОДО СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ В
УКРАЇНІ**

Політичні партії в Україні пройшли етапи важкого та неоднозначного становлення. Подолавши шлях від уламків «партії влади» радянських часів, орієнтованих на використання адміністративного ресурсу до технологічних проєктів, спрямованих на маніпуляції громадською думкою у ході виборчих кампаній. Відповідно, трансформувався і партійний дискурс. Сучасні партії активно використовують мас-медіа з метою створення штучних політичних іміджів. Основними суб'єктами у процесі формування партійного дискурсу виступають політичні лідери, які напряму звертаються до масової аудиторії. Це, а також фактична відсутність ідеологічної складової (за деякими виключеннями) обумовлює специфіку сучасного партійного дискурсу, його змістовне наповнення.

Програми політичних партій є важливою складовою партійного дискурсу, хоча вони й залишаються переважно формальними документами. Очевидно, що у програмах вітчизняних партій можна «...знайти одночасно дерегуляцію та підтримку «вітчизняного виробника», зниження податків та підвищення соціального захисту, боротьбу з монополіями та концентрацію земельних ресурсів у власності держави, зниження інфляції та індексацію зарплат і пенсій тощо» [1].

Проблематика соціальної держави присутня у партійних програмах більшості партій. Варто погодитись із тим, що «Оскільки нині модель соціальної держави в Україні законодавчо не закріплена, то проблема набуває практичного значення... у світовій науці тлумачиться неоднозначно, і навіть для визначення поняття використовується недостатньо диференційований ряд – «соціальна держава», «соціальна правова держава», «держава добробуту», «держава соціальних послуг» тощо» [2].

На різних етапах державотворення у партійному дискурсі феномен «соціальної держави» розглядався у відмінних контекстах, але завжди посідав важливе місце. У сучасних умовах актуалізується з'ясування сутності соціальної держави та шляхів її розбудови в умовах збройного конфлікту на Сході України, анексії Криму, проголошеного курсу на децентралізацію та широкого кола реформ в Україні, у центрі яких – завдання побудови правової соціальної держави.

Партійний дискурс щодо соціальної держави почав формуватись в Європі у першій половині XIX століття. Це було обумовлено декількома групами факторів. По-перше, соціальними та економічними змінами – потребою у захисті громадян з боку держави у випадку втрати основного доходу, уваги до соціально незахищених класів, впровадженні соціальних пільг, як складової соціальної політики держави. По-друге, політичними трансформаціями – зростанням ролі політичних партій у процесі управління державою, демократизацією виборчих змагань, раціоналізацією політики та адміністрування. Відтоді продовжується процес трансформацій концепції соціальної держави, пошук механізмів її удосконалення.

У політичному дискурсі європейських країн часто використовується термін «держава добробуту», при цьому «соціальна держава» розглядається як одна із моделей «держави добробуту». Але, враховуючи, що саме «соціальна держава» закріплена у Конституції в якості важливої характеристики держави, то й у партійному дискурсі акцентується увага на цьому терміні.

Соціальна держава представляє собою визначений механізм втручання органів влади у процес економічної саморегуляції суспільства з метою справедливого перерозподілу основних матеріальних благ. Загальні характеристики соціальної держави, хоча і є визначеними, але варіюються у різних європейських державах. Виділяють різні типи соціальної держави. По-перше, скандинавський, який характеризується акцентуванням на соціальних послугах держави. По-друге, континентальний тип, для якого характерним є увага до трудових відносин та рівня заробітної плати.

До основних характеристик соціальної держави слід віднести гарантії соціального захисту громадян; комплексне розуміння сфери соціального захисту, до якої відносять не лише пенсійне забезпечення, а й усі трудові відносини: охорону здоров'я, освіту, відпочинок, соціальне страхування, екологічну складову тощо; активна роль громадянського суспільства, представники якого (політичні партії, профспілки, ін.) відіграють не менш важливу роль, аніж органи державної влади.

Слід констатувати наявність в українському партійному дискурсі положень, впровадження яких буде сприяти формуванню соціальної держави. Мова йде про необхідність забезпечення принципів соціальної справедливості, формування соціальної ринкової економіки (яка здатна гарантувати соціальну орієнтованість економічної політики та, водночас, економічне зростання), створення сучасної системи соціальної політики щодо незахищених верств населення, посилення соціальної та правової захищеності індивіда.

Але реалізація програмних положень політичних партій щодо соціальної держави можлива лише в умовах підвищення ролі партій та їх фракцій у публічній політиці та публічному адмініструванні, у тому числі – на рівні реалізації регіональної політики. Політичні партії мають посісти важливе місце у політичній системі, яка зазнає динамічних трансформацій. Варто погодитись із тим, що «...Незважаючи на схожість причин та відмінність наслідків подій

2004-2005 та 2013-2014 років, українські «майдани» переконливо продемонстрували альтернативи та обмеження політичного вибору країни. А передусім те, що політичний клас так і не вийшов із «пострадянської» шинелі, і намагається у нових умовах реалізувати модель «перестройки», як чергову спробу відмовитись від реальних реформ, симулювати демократію задля збереження влади та власності» [3].

Слід відзначити, що позитивно вплинули на розвиток партійного дискурсу в Україні наступні фактори:

- перехід від мажоритарної до пропорційної виборчої моделі на виборах 2006 та 2007 років. На виборах 2012 та 2014 років відбулось повернення до змішаної системи;

- впровадження Конституційної реформи у 2005 році та повернення до парламентсько-президентської моделі у 2014 році після «конституційного реверсу» 2010 року, що суттєво підвищило роль парламентських фракцій політичних партій у формуванні уряду.

В умовах змішаної виборчої моделі одним із головних завдань політичних партій є реалізація принципів соціального діалогу та соціального партнерства, розвитку громадянського суспільства та сприяння соціальній структуризації суспільства. Тобто, виконання притаманних політичними партіям в умовах демократичного політичного режиму функцій соціального представництва та забезпечення вертикальних та горизонтальних комунікацій між соціальними групами та владою з метою підвищення добробуту усіх без виключення верств населення.

Під час виборчої кампанії 2014 року на питанні соціального захисту населення, як важливої складової соціальної держави наголошували усі політичні партії. Особлива увага приділялась соціальному захисту учасників АТО та їх родин. Зокрема, «Батьківщина» пропонувала надати учасникам АТО статус учасників бойових дій. У програмах «Народного Фронту» передбачалось надання державою житла для учасників АТО, а «Самопоміч» пропонувала адресне соціальне забезпечення військових (до речі так само адресну допомогу пропонується надавати й іншим категоріям громадян).

Також «Батьківщина» та «Народний Фронт» пропонують створити «єдине вікно» та запровадити електронне урядування в Україні, а люстрацію та скорочення держапарату підтримують усі, окрім «Опозиційного блоку». У програмі Радикальної партії є заклик до перерозподілу економічних благ шляхом зниження податків на доходи фізичних осіб і водночас підвищення податків на «сировинну продукцію олігархів», запровадження окремого «податку на олігархів» на час кризи, а також доплати з боку олігархів за приватизовані об'єкти.

Загалом, щодо соціальних питань, то «...РП обіцяє визнати родини з двома дітьми багатодітними (з відповідними пільгами), виділяти вдвічі більше коштів на медицину (тобто 110% Державного бюджету) та відкрити фельдшерсько-акушерські пункти в кожному селі. Не уникнув соціального

популізму і НФ, що обіцяє не допустити скорочення субсидування оплати комунальних послуг, та ОБ, що пропонує пільгове кредитування придбання житла для молодих сімей» [1].

Враховуючи високу динаміку сучасного політичного процесу в Україні, зазнають змін і програми політичних партій, у тому числі – й у частині соціальної політики та соціальної держави. Зокрема, у новій редакції програми партії «Блок Петра Порошенка «Солідарність» (від 28.08.2015 р.) зазначено, що державні службовці мають перетворитися на менеджерів з надання державних послуг громадянам. Відзначимо, що дане положення цілком відповідає сучасним уявленням про сервісну державу. Також у програмі визначено механізми та принципи соціальної допомоги: адресність, спрощення процедури отримання, державна турбота про громадян, які зробили належний внесок у добробут суспільства, та фізично не може бути повноцінним учасником ринкових відносин, створення єдиного уніфікованого реєстру осіб, що перебувають на утриманні держави або отримують соціальну допомогу [4].

Таким чином, інтерпретації феномену соціальної держави у партійному дискурсі в Україні пов'язуються із еволюцією громадянського суспільства, правової держави та демократизацією політичної системи. У програмах партій лівого та правого спрямування громадянському суспільству приділяється значно менше уваги, аніж у центристських партій.

На сучасному етапі у партійному дискурсі переважають теми децентралізації влади, проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції. Більшість партій обмежуються загальними фразами та політичними штампами не лише при формулюванні мети політичного розвитку країни («перемога», «справедливість», «добробут», «європейська інтеграція», ін.), а й говорячи про механізми її досягнення та вирішення найскладніших політичних, економічних, безпекових питань сучасності.

У партійному дискурсі соціальна держава інтерпретується як мета політичного розвитку пострадянських країн, а в якості зразка виступає узагальнена європейська модель соціальної держави.

Список використаних джерел

1. Сологуб І. Програми політичних партій: що обирати, коли нема з чого обирати [Електронний ресурс] / І. Сологуб // Інформаційне агенство УНІАН. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/999463-programi-politichnih-partiy-scho-obirati-koli-nema-z-chogo-obirati.html>
2. Хома Н. Соціальна держава третього тисячоліття : модернізована модель / Н. Хома // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. - 2014. - № 3(71). - С.205-215.
3. Яковлев Д. Світанок демократії : два вибори і три конверти останнього генсека / Д. Яковлев // Молодий вчений: науковий журнал. – 2015. – № 8 (23). – Ч. 2. – С. 157–163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/8/72.pdf>